

AUKERA GALDUA

EAE-KO SEKTORE PUBLIKOA EUSKALDUNTZEKO DEKRETUA

Eusko Jaurlaritzak EAEko Euskal Sektore Publikoan Euskararen Erabilera Normalizatzeko Dekretua onartu du otsailean. Duela 27 urteko dekretua ordezkatu du. Euskaingintzako eragileen ustez, Jaurlaritzak ez du baliatu "jauzi ausarta" emateko. Dekretu berriak ez du bermatuko herritarrek euskarazko zerbitzua jasotzea, ezta administrazioko langileek euskaraz lan egin ahal izatea ere. Eragileek kritikatu dute oldarraldi judizialaren aurrean ez duela babesik emango.

 ONINTZA IRURETA AZKUNE

Dekretu berriak zertarako balio beharko lukeen hitz gutxitan azaldu du Euskaingintzaren Kontseiluak: herritarrek administrazioan zerbitzua euskaraz jasotzeko duten eskubidea bermatu beharko luke; euskaraz lan egingo duen administrazio baterako trantsizio-prozesua marraztu beharko luke, eta horiek lortzeko epe eta neurri zehatzak finkatu. Gehitu du euskararen normalizazioan ematen diren urratsak juridikoki babestu beharko lirartekeela, batez ere oldarraldi judizia-

2018an, Barakaldon. Osakidetzako lan eskaintza publikoko azterketa egiten.

MARISOL RAMIREZ / FOKU

laren giro honetan. Bada, dekretuak ez die erantzuten erronka eta behar horiei. Kontseiluaren ustez, "badago aukera jauzi sendoagoa emateko, baina aukera horri uko egin zaio", nahiz eta onartzen duen badirela hainbat aurrerapauso. Bestalde, Kontseiluak argi du oldarraldi judizialak dekretua baldintzatu duela eta epaileek ezarritako murrizketak islatu direla dekretuaren azken bertsioan.

UEMA Udalerri Euskaldunen Mankomunitateko lehendakariari, Martin Aramendiri, eskatu diogu dekretuaren

“Oldarraldiari aurre egiteko euskara legez babestea ezinbestekoa da, eta ez epaiei ihes egiteko zirrikituak eta salbuespenak onartzea”

Martin Aramendi
UEMAko lehendakaria

balorazioa. Bere iritziz, dekretuak aurrerapausoak badakartza ere, aukera galdua da: "Entitate publikoen borondatearen esku uzten du euskararen normalizazioa, eta batzuetan baita herritarren hizkuntza eskubideak betetzeko bermea bera ere". Aramendik galdera bat jarri du mahai gainean: euskal administrazio publikoan egin daiteke lan euskara jakin gabe? Bere ustez, ez, baina dekretuak horretarako aukera ematen du eta emango du, zirrikituak eta salbuespenak onartzen dituelako.

Pello Igeregi ELAko euskara arduranaren iritziz, dekretua prestatu dutenek "uko egin diote gaztelaniaren eta euskararen estatusak berdintzeari". Aurrerapenei "aldaketa kosmetikoak" deitu die eta sakoneko aldaketarik ez dela izan azpimarratu du. Bere ustez, dekretuak arazo nagusi eta ia bakarra dauka: ez du administrazioa euskaldundu nahi, baizik eta egungo egoera mantendu nahi du etorkizunean ere. Dekretuak euskaldunak beti salbuespen egoeran egotera kondenatuko dituela dio, eta herritarrek egoera zaurgarrietan zerbitzua euskaraz jasotzeko dituzten zailtasunak gogoratu ditu: poliziak isuna jartzen dionean, larrialdietara jo eta medikuak gaztelaniaz egiten duenean... Herritarrek zerbitzua euskaraz jasotzeko zailtasunak izango dituzte, eta langileak gaztelaniaz lan egitera kondenatuta egongo dira. Oldarraldiaren testuinguruan kokatuta, Igeregik ez du uste arazoa judiziala izan denik, baizik eta ideologikoa: "Arazoa

"Anbizioz jokatu eta oldarraldi judizialak ezarritako mugak gainditu beharrean, epaitegiek ezarritako murrizketak islatu dira dekretuaren azken bertsio honetan"

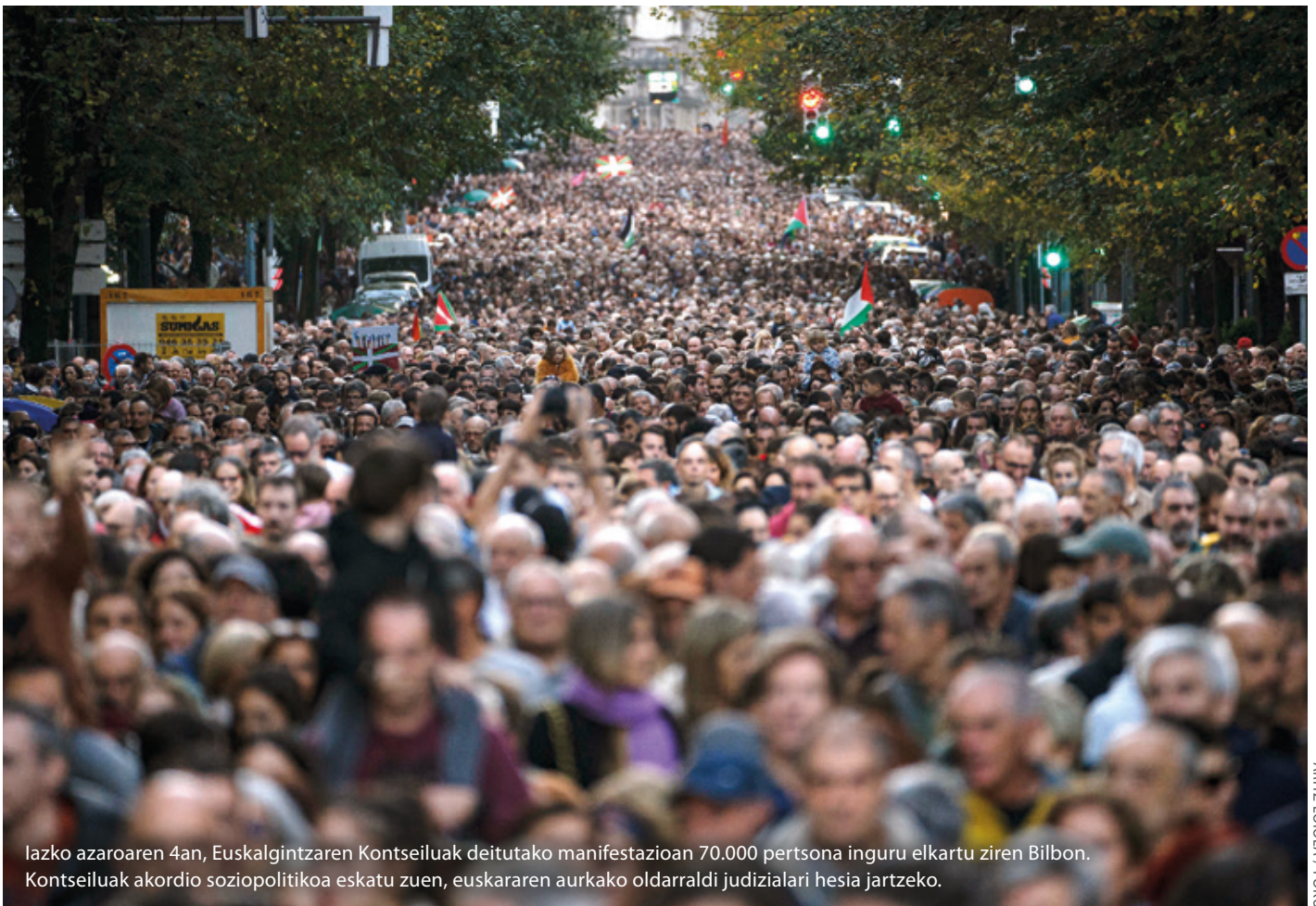
Kontseilua

izan da EAJk PSOERI onartu egin diola beto eskubidea, PSOEn mugetan egin da dekretua".

LABeko euskara idazkari Urko Aierbek, gainerako eragileek esan bezala, aukera galdutzat du dekretua, ez delako erantzuten administrazioa eus-

kalduntzeko beharrei, ez euskararen normalizazio prozesuari, ezta etorkizuneko erronkei ere. Euskararen eza-gutzak gora egin du azken urteotan eta langile berri asko euskaldunak izango dira. Bada, bilakaera hori kontuan hartu eta neurri ausartagoak ez hartzea leporatu dio Aierbek Eusko Jaurlaritzari. Dekretuaren helburua langileek euskaraz lan egiteko duten eskubidea bermatzea ere badela gogorarazi du, baina hori neurri zehatzetan ez dela islatzen dio. Bi adibide eman ditu: dekretuan ez dira aipatu euskarazko zirkuituak eta langileei begirako formakuntza euskaraz lan egin ahal izateko.

Aierbek ez du zalantzarik oldarraldi judizialak dekretua baldintzatu duela. Esate baterako, Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak dekretuaren hasierako bertsioetan euskarari lehenasuna eman ahalko zitzaiola esplizituki jasota zeukan, eta aipamen horiek desagertu egin dira: "Epaitegietan horrelako aipamenak zigortzen ari dira".

lazio azaroaren 4an, Euskalgintzaren Kontseiluak deitutako manifestazioan 70.000 pertsona inguru elkartu ziren Bilbon. Kontseiluak akordio soziopolitikoak eskatu zuen, euskararen aurkako oldarraldi judizialari hesia jartzeko.

Dekretuaren giltzarriak

ERAGIN ESPARRUA ZABALDU DA

Dekretua Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako euskal sektore publiko osora zabaldu da, 140.000 langile ingurura. Orain arte, eremu batzuk salbuetsita zeuden. Euskalgintzako eragileek positibotzat hartu dute aldaketa, baina azpimarratu dute hainbat eremutan 2033. urtera arte ez dela indarrean sartuko dekretuaren aplikagarritasuna. Eremu horiek Osakidetza, Ertzaintza eta Justizia dira, alegia, sektore publiko osoaren %60. UEMAK gogorarazi du beste bederatziz urtez urratu ahal izango direla herritarren eskubideak, baita udalerrri euskaldunenetan ere.

BERRIKUNTZA: HIZKUNTZA ESKAKIZUN ASIMETRIKOAK

Hizkuntza eskakizunen ahozko eta idatzizko maila desberdinak eskatu ahal izango dira hemendik aurrera. Adibidez, langile bati eska dakiok C1 ahozkoan eta B2 idatzizkoan. Eragileek ontzat hartu dute neurria, baldin eta lanpostuaren beharretara egokitzen bada. UEMAKo lehendakari Martin Aramendiren ustez, neurri horrek balio du gaur egun lanean euskaraz ari diren hainbat langileri "beharrezkoa ez den zama bat gainetik kentzeko". Dena den, malgutasunak arriskua ere badu eta salbuespenak izatea eskatu dute eragileek, bestela "hizkuntza eskakizunen beherapenetarako atea ireki dezake", dio Urko Aierbe LABeko euskara idazkariak.

EUSKARA MAILA EGIAZTATZEKO MODU BERRIAK

Orain arte lanpostuari zegokion euskara maila egiaztatzeke bi modu zeuden: hizkuntza eskakizunaren titulua eta euskaraz egindako ikasketak. Bigarren horretarako aukera Patxi Lopezen gobernuak 2012an onartutako dekretu baten ondorioa da. Hemendik aurrera, lan eskaintza publikoko azterketa euskaraz eginda edo "lanpostuan euskara modu frogagarrian erabiltzea" erakutsita, euskara maila egiaztatutzat eman daiteke. Bi modu berrien alde ona azpimarratu dute hainbat eragilek, baina arriskuak ere

"Dekretuak arazo nagusi eta ia bakarra dauka, ez duela administrazioa euskaldundu nahi"

Pello Igeregi

ELAko euskara arduraduna

garbi antzeman dituzte. Aramendiren ustez, "urrats kualitatiboa da hizkuntza eskakizunak egiaztatzenetik salbuestea hautaketa prozesuan ariketa guztiak euskaraz egiten dituen langilea. Baina euskaraz lan egiteko gai ez den jende asko lanpostuetara sartzeko zirrikitu handia ere uzten du dekretuak, nabarmen".

LABeko euskara idazkari Aierbek kezka hartu du egiaztatzearen malgutzeari. Haren iritziz, orain arteko egiaztatze moldeak tarteko ere, "errealitateak esaten digu badagoela

langile multzo bat ez dena gai euskaraz lan egiteko". Aierbek galdetzen du ea lanposturako azterketak euskaraz eginda edo "lanpostuan euskara modu frogagarrian erabiltzen" duela erakutsita bermatuta dagoen langile hori euskaraz lan egiteko gai dela. Halako egoera baten beldur da Aierbe: "Izan dezakegu egiaztagiria daukan langile kopuru handia, baina errealitateak esango digu ez dela egia, langileok ez direla gai euskaraz lan egiteko". Ez ditu baztertzen egiaztatzeke bi aukera berriak, baldin eta neurriak hartzen baldin badira eta jarraipena egiten bada.

EUSKALDUNTZEKO EPE MUGARIK EZ

Euskalgintzaren Kontseiluak, LABek eta ELAk administrazioa euskalduntzeko proposamena egin zioten Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzari 2022an. Hiru eragileek euskalduntze prozesua hamabost urtean garatu zitekeela jaso zuten txostenean. Datozen urteetan, langile publikoen erdiak erretiroa hartuko du eta sekula izan den belaunaldi euskaldunenak ordezkatzea aurreikusten da.

Pello Igeregi ELAko euskara arduradunaren ustez, "aukera paregabea zen, erabaki traumatikorik gabe, egun lanean ari diren langile guztiak kontuan hartuta, administrazioa elebidun bilakatzeko". "Aukera zen" dio, dekretuak ez duelako jaso 1982ko Euskararen Legeak administrazioa euskalduntzeko ezartzen duen betebeharra gauzatzeko epemugarik. Kontseiluak adierazi du epemuga zehatzak jarri beharko lirakekeela, helburuak

Dekretuak hizkuntza eskakizun asimetrikoak aurreikusten ditu. Gerta daiteke lanpostu baterako, idatzian B2 eskatzea eta ahozkoan C1. Eragileek ontzat hartu dute neurria, baldin eta ondo justifikatuta badago asimetria. Beharrezkoa den euskara maila baino gutxiago eskatzeko arriskuak ohartarazi dute. Argazkian, Osakidetza larraldietako langile bat lanean.

bete ahal izateko bitartekoak ere bai, eta neurri betearazleak. Kontseilua-
ren ustez, eperik jarri ez izana da de-
kretuaren gabezia nagusietakoa.

DERRIGORTASUN INDIZEA EZ DUTE ZEHAZTU

Derrigortasun indizearen eskema ia ez da aldatu, eta beraz, orain arte be-
zala, epaitegiek interpretazioak egi-
ten segitzeko aukera izango dute, lan-
postuetarako euskara murriztearen
alde. Indizea entitatearen esparruko
euskaldunen eta ia euskaldunen er-
diaren proportzioak batuta kalku-
latzen da. Indize horrek adierazten
du hizkuntza eskakizuna betetzeko
derrigortasun data izango duten lanpostuen ehunekoak. Eragileek hainbat aldiz ohartarazi dute indizea zehaz-
teko beharraz, eta eskatu dute ez uzteko beheranzko interpretazioetarako aukerarik. Hau da, eskatu dute indizeak "gutxieneko lanpostu kopurua" esan nahi duela zehaztea, hala, indizeak "gehieneko kopurua" esan nahi duela ulertzeko aukerarik eman ez dezan, horrela ari baitira interpretatzen epaitegietan. Igeregiren ustez, hain zuzen, gatazka judizialaren muina da derrigortasun indizea, eta gatazka mantenduko da etorkizunean: "Ondo legoke argitu izan balute derrigortasun indizea kasu guztietan gutxienekoa dela eta hortik gorako indizeak ezarri daitezkeela, baina ez dute egin nahi izan". Ñabardura bat sartu dute dekretuan: gutxieneko indizea handitu ahal izango da prozedura administratibo baten bidez, Igeregiren iritziz, "prozedura korapilatsua" dena.

EUSKARAZ LAN EGITEKO AURRERABIDERIK EZ

Dekretuak jasotzen du euskara zerbitzu-hizkuntza-
tik lan-hizkuntza izateko jauzia. Alabaina, Aramendik
azaldu du saiakera modu lausoan eta arinean egin dela. Administrazioak aukera izango du euskaraz aritzeko, baina "beti ere unean uneko erabakien arabera".

Eragileek euskaraz lan egin ahal izateko bidean har-
tutako neurri bat nabarmendu dute. Dekretuak euska-
razko administrazio-unitateak jaso ditu, alegia, lanpos-
tuen %80an, gutxienez, dagokion hizkuntza eskakizuna
edo goragokoa egiaztatuta dutenek nagusiki euskaraz
beteko dituzte beren eginkizunak. Aldiz, euskarazko
zirkuituak eta langileei begirako formakuntza euskaraz
lan egin ahal izateko, ez dira jaso. Ez dago aipamenik,
ezta ere, euskara lan-hizkuntza izan dadin aurreikusita-
ko gomendioak eta sustapen neurriak bete ezean, ezarri
beharko lirartekeen neurri zuzentzaileez.

EUSKARARI LEHENTASUNIK EZ

Dekretuaren hasierako zirriborroetan, euskarari lehen-
tasuna emateko neurriak eta aipamenak agertzen ziren
eta azkeneko bertsioan desagertu egin dira. Euska-
rak "lehentasunezko tokia" izango zuela zioen tokian,
euskararen "ikusgarritasuna bultzatuko" dela jaso da
azkenean. Langileek herritarrei lehen hitza euskaraz

"Izan dezakegu egiaztagiria
daukan langile kopuru
handia, baina errealitateak
esango digu ez dela egia,
langileok ez direla gai
euskaraz lan egiteko"

Urko Aierbe

LABeko euskara idazkaria

egiteko beharra arautzeko aukera
ere bertan behera gelditu da. Eus-
kara lan-hizkuntza gisa erabiltzeko
betebehar moduan ezartzea ere au-
rreikusita zegoen, baina azken ber-
tsioan dio euskara "ere" erabili ahal
izango dela. Euskara lehenestearen
alorrak bereziki udalerrri euskaldu-
nei eragiten die. Aramendiren ustez,
adierazgarria da hasierako zirribo-
rroetatik halako neurriak desagertu
izana: "Udalerrri euskaldunetan, uda-
lak eta erakundeek eredu izan behar
dute, eta herriko errealitate soziolin-
guistikoa zaindu eta islatu. Badirudi,
ordea, dekretu hau horren beldur
dela, euskara lehenestek juridikoki

arazoak dakartzalakoan". Aierbek borobildu du Ara-
mendiren ustea: "Hain zuzen, horrelakoxe aipamenak
bota dituzte atzera epaitegietan, oldarraldi judizialaren
barruan".

45 URTEK GORAKOAK SALBUETSITA

Dekretuaren hasierako zirriborroetan egon, eta on-
doren, desagertu den beste neurrietako bat da. Orain
arte 45 urteko gorako langileek ez dute izan hizkuntza
eskakizuna egiaztatzeko derrigortasunik. Salbuespen
orokortua kentzea jaso zuten lehen bertsioek. Az-
kenean, lehengoan geratu da. Horrek esan nahi du
beste hogeitaz euskara ez dakiten langileek haien
lanpostuetan jarraituko dutela. Bestalde, oldarraldi
judizialaren baitan ezartzen doan jurisprudentzia be-
rriaren arabera, salbuespen hori interinoen kasuetara
zabaltzen ari da. Dekretuak, ordea, jasotzen duena da
salbuespena postuaren jabe diren funtzionarioei baizik
ez dagokiela.

UEMA-REN IKUSPEGITIK

UEMAk dekretuak jaso dituen bost aurrerapauso (edo
hala izan daitezkeenak) azpimarratu ditu. Haietako
bi aurreko lerroetan landu ditugu: neurriak sektore
publiko osora zabaldu izana eta hizkuntza eskakizun
asimetrikoen aukera ireki izana. Horiez gain, beste hiru
nabarmendu ditu. Lehenik, ontzat hartu du estatuko
administrazioari berari ere, neurriak eskatzeko bidea
aitortu izana dekretuak; EAeko sektore publikora za-
baltzeaz gain. Aramendik dioenez, "ez du zentzurik
herri berean estatuaren meneko edo Eusko Jaurlaritzaren
meneko bulegoak egotea eta batzuetan hizkuntza
eskubideak ez errespetatzea eta besteetan bermatuta
egotea".

Bigarrenik, Udal Legeak jasotzen duen atzerapauso-
rik ez ematearen printzipioa jaso du. Eta, hirugarrenik,
langileen hautaketa prozesuetan, azterketa euskaraz
egin beharra ezarri ahal izatea nabarmendu du UEMAk.
Orain arte ez zen hala. Lanpostuetarako ariketa prak-
tikoren batean zati bat euskaraz egiteko betebeharra
sartu izan dutenean, arazoak sortu izan zaizkie. Ondo-
rioz, azterketa zatia gaztelaniaz egiteko aukera bermat-
zera derrigortuta zeuden. ●

Lehengo lepotik burua

 MALORES ETXEBERRIA

Hernaniko Udaleko euskara teknikari ohia

1 990eko hamarkadaren hasieran hasi ginen EAEko herri-administrazioetan lanpostuei hizkuntza eskakizunak eta derrigortasunak izendatzen. Lanpostu bakoitzak zer funtzio edo eginbehar zituen identifikatu eta hura euskaraz egiteko zein eskakizun edo profil jarri erabakitzen (1a, 2a, 3a edo 4a). Eta gero zetorren derrigortasunaren indizea aplikatzea. Hau da, lanpostu horietatik guztietatik zeini jarri derrigortasuna, denek ezin baitzuten eduki, orduko legediak arautzen zuelako hainbesteko batek bakarrik izango zuela betebeharra, ez gehiagok. Hainbesteko hori eremu bakoitzeko euskaldun eta ia euskaldunen kopuruaren arabera kalkulatu zen.

Langileak euskaltegiara bidaltzen hasi ginen, batzuk euskalduntzera eta beste batzuk alfabetatzera. Urte mordoa pasa genuen langileen gaitasuna hobetzeko saioretan, baina horrek ez gintuen, besterik gabe, lana euskaraz egitera eramanez.

Erabilera planifikatzeko aurreneko dekretua 1997an argitaratu zen, hala moduzkoa, eta 2000. urtera arte ez ziren abiatu, administrazio aurreratuenak, planak martxan jartzen. Hamar urte, gutxienez, ezagutzatik erabilerarako jauziak behar zituen tresnak aktibatuta gabe. Hizkuntza politika eta planifikazio aldetik hutsune handia izan zen hura, langileak euskara ikasi bai, baina lan-tokira bueltatzean lehen bezala segitzen zuten, lan-sistema ez zegoelako prest euskaraz funtzionatzeko. Bitarte horretan, langilearen euskara gaitasuna

Urte mordoxka baterako funtzionamendua arautuko duen dekretu honek bidea libre uzten die beren lana euskaraz egiteko gai ez diren milaka langileri

kamusten joan zen eta frustrazioa nagusitu zen. Horri guztiari gehitu behar zaio lanpostu berriak ari zirela sortzen,

horietako asko eta asko derrigortasunik gabeak, lehen aipatutako indizetik kanpo geratzen zirelako eta, ondorioz, beren lana euskaraz egiteko gaitasunik ez zeukaten langileak ugaritzen joan ziren berriro. Lehendik zeudenak euskaltegiara bidali eta berriz ere erdaldunak sartu. Hori planifikazioa! Egoera absurdoa zen.

30 urte pasa dira. Borondate politikoa izan duten administrazioek nola edo hala aurrera egin dute, ezintasun handiz eta borroka eginez zenbaitean, eta beste askok patxada ederrean segitu dute derrigortasuna indizeetara mugatuz eta, ondorioz, gaztelaniaz lan eginez. Herri administrazioaz egin dudana argazki hau baino anitzez itsusiagoa da beste administrazio batzuen erretratua, Ertzaintza edo Osakidetza, kasu.

Dekretu berria onartu dute. Sei urte eman dituzte ontzen, eztabaidatzen eta, nagusiki, negoziatzen. Kezka eragiten duten elementu asko daude, euskararen normalizazioaz arduratzen diren eragileek egindako balorazioetan adierazi duten moduan. Derrigortasunak segitzen du indizeen menpe, eta “behar” baino “ahal” hitza nagusitzen da bai testuan eta bai espirituan.

Urte mordoxka baterako funtzionamendua arautuko duen dekretu honek ez dio bidea ixten lana euskaraz egiteko gai ez den pertsonari. Beste modu batera esanda, bidea libre uzten die beren lana euskaraz egiteko gai ez diren milaka langileri. Langileak gai izatea ez da nahikoa lana euskaraz egiteko, baina gaitasun nahikorik gabe ezinezkoa da. Itoginik handienak konpondu gabe segituko du. ●

BABESLEA:

